

European Monitoring Centre
for Drugs and Drug Addiction

HAIGUSTE ENNETAMISE JA TÕRJE EUROOPA KESKUSE NING EUROOPA NARKOOTIKUMIDE JA NARKOMAANIA SEIREKESKUSE SUUNISED

Nakkuste ennetamine ja tõrje narkootikume süstivate inimeste seas

Kokkuvõte

Alates 1980ndate aastate keskpaigast, mil narkootikume süstivate inimeste seas puhkes HIV-epideemia, on paljudes Euroopa riikides tehtud märkimisväärsed edusamme tõendipõhiste meetmete võtmisel narkootikume süstivate inimeste seas nakkushaiguste ennetamiseks ja tõrjeks. 1990ndatel hakkasid ELi liikmesriigid töötama välja ühist ennetuspoliitikat nii HIV/AIDSi kui ka narkootikumide ja narkomaania valdkonnas. Viimase kahe aastakümne jooksul on ennetustööd ja ravi laiendatud, hõlmates rohkem inimesi. 2009. aasta aruannete kohaselt said enam kui pooled arvatavatest probleemsetest opioiditarbijatest asendusravi ning paljud riigid on käivitanud nõela- ja süstlavahetusprogrammid, millega hõlmatud inimeste hulk kasvab. Väljakujunenud seiresüsteemidega riikide andmed näitavad, et uute HIV-nakkusjuhtude arv on narkootikume süstivate inimeste seas viimasel kümnendil tunduvalt vähenenud enamikus (ehkki mitte kõigis) ELi liikmesriikides.

Euroopa naabruses on narkootikumide süstimine endiselt vere kaudu edasikanduvate ja muude nakkushaiguste, sealhulgas HIV, B- ja C-hepatiidi, tuberkuloosi, bakteriaalsete naha- ja pehmekudede infektsioonide ning süsteemsete nakkushaiguste leviku peamine põhjus. Hinnangud narkootikume süstivate inimeste arvu kohta näitavad, et need nakkushaigused ohustavad suurel hulgal inimesi kõigis Euroopa riikides. Kui mingeid meetmeid ei võeta, on nende nakkushaiguste tulemuseks suur koormus Euroopa tervishoiusüsteemidele, märkimisväärsed inimkannatused ja ka suured ravikulud.

On tõestatud, et rahvatervise valdkonnas on pragmaatilise ennetustöö abil võimalik oluliselt vähendada vere kaudu edasikanduvate ja teiste nakkuste levikut narkootikume süstivate inimeste seas. Ennetamine on teostatav ja tulemuslik, kui seda tehakse nõuetekohaselt.

Seitse peamist soovitatavat sekkumisviisi

Käesolevas Haiguste Ennetamise ja Tõrje Euroopa Keskuse (ECDC) ning Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskuse (EMCDDA) ühises tõendipõhises suunisidokumendis tutvustatakse narkootikume süstivate inimeste seas nakkushaiguste ennetamise ja tõrje head tava.

Väga kindlatest tõendusmaterjalidest, ekspertarvamustest ja ELi/EMP parimatest tavadest ilmneb, et maksimaalse ennetava mõju saavutamiseks tuleks kasutada ja võimaluse korral kombineerida alljärgnevalt kirjeldatud peamisi sekkumisviise.

Peamised sekkumisviisid

Süstimisvahendid: kompleksse sekkumismetoodika alusel, mida rakendatakse kahjude vähendamist, nõustamist ja ravi hõlmavate programmide raames, tuleks tagada seaduslik tasuta juurdepääs puhastele süstimisvahenditele, sealhulgas steriilsetele nõeltele ja süstaldele.

Vaktsineerimine: A- ja B-hepatiidi, teetanuse ja gripi vaktsiinid ning HIV-positiivsete jaoks pneumokokivaktsiin.

Narkosõltuvuse ravi: opioidasendusravi ja muud narkosõltuvuse ravi tõhusad vormid.

Kontrollimine: korrapäraselt tuleks pakkuda HIV, C-hepatiidi (vaktsineerimata inimestel B-hepatiidi) ja teiste nakkuste, sh tuberkuloosi vabatahtlikku ja konfidentsiaalset teadliku nõusolekuga kontrolli, millele järgneb ravile suunamine.

Nakkushaiguste ravi: HIVi, B- või C-hepatiiti nakatunute kliiniliselt näidustatud viirusvastane ravi. Tuberkuloosiravi aktiivsete haigusjuhtude korral. Latentsete tuberkuloosjuhtude korral tuleks kaaluda profülaktilist tuberkuloosiravi. Muude nakkushaiguste ravi tuleks pakkuda kliinilise näidustuse alusel.

Tervise edendamine: tervise edendamise meetmed, mille keskmes on ohutum narkootikumide tarbimine, seksuaaltervis, sh kondoomide kasutamine, ning haiguste ennetamine, kontrollimine ja ravi.

Teenuste suunatud osutamine: teenuseid tuleks kombineerida ja osutada kasutajate vajaduste ning kohalike tingimuste alusel; see hõlmab teenuste osutamist ajutistes ja alalistes sõltuvusravikeskustes, kahjude vähendamist, nõustamist, kontrollimist ning üld- ja eriarstidele suunamist.

Sünergia saavutamiseks peamiste sekkumisviiside ühendamine

Hiljutised uuringud ja edukate ennetusprogrammide elluviimise kogemused osutavad lisaväärtusele, mida annab samades paikades erinevate tõhusate sekkumismeetmete võtmine ning nakkuste vältimisel maksimaalse mõju saavutamiseks sekkumisviiside kombineerimine klientide vajaduste kohaselt.

Sihtrühm

Käesolevate suuniste eesmärk on toetada Euroopa poliitikakujundajaid piisavate, tõendipõhiste, pragmaatiliste ja ratsionaalsete rahvatervisealaste meetmete kavandamisel narkootikumide süstivate inimeste seas nakkushaiguste ennetamiseks ning tõrjeks. Dokument on suunatud rahvatervise programmide kavandajatele ja otsustuspädevusega inimestele, kes töötavad nakkushaiguste, rahvatervise, narkosõltuvuse, vaimse tervishoiu, sotsiaalteenuste ning narkokontrolli valdkondades riiklikul ja piirkondlikul tasandil.

Suunised on kooskõlas ELis rakendatavate tegevuspõhimõtetega narkokontrolli ja nakkushaiguste valdkonnas ning toetavad neid. Dokumendiga soovitakse anda põhjalik ülevaade praegustest parimatest tavadest kõnealuses valdkonnas, mis hõlmavad senise töö laiendamist, s.t peamiste sekkumisviiside ühendamist. Samuti tugineb dokument rahvatervise ja inimõigustega seotud põhimõtetest tulenevatele põhiväärtustele, millest tuleb ennetustöös ja teenuste osutamisel lähtuda.

Tõendipõhised rahvatervisealased suunised

Suuniste seisukohalt asjakohaseid uurimistulemusi kontrolliti ja hinnati tõendipõhise meditsiini põhimõtete järgi, mida on kohandatud rahvatervise kontekstile. Suuniste koostamiseks vaadati põhjalikult läbi kõrgetasemelised teaduslikud tõendid ning tulemused ühendati ekspertide teadmiste ja soovitusetega kasulikkuse ja kahjulikkuse kohta. Dokumendis soovitatud peamiste sekkumisviiside väljatöötamisel võeti arvesse parimaid tavasid ja ka kasutajate eelistusi.

Riiklik koordineerimine

Peamiste sekkumisviiside tulemusliku rakendamise üks eeldus on koostöö riiklikul ja kohalikul tasandil ning tegevuse koordineerimine eri sektorite vahel. Sekkumisviiside edukaks rakendamiseks on vaja üleriigilist konsensust ja eesmäärke, mille vajalikkust kõik mõistavad. Eesmärkides peaksid kokku leppima kõigis sektorites tegutsejad, eriti need, kes tegelevad narkootikumide süstivate inimestega.

Meetmete kohandamine riigis valitseva olukorra järgi

Eesmärgiga tagada sekkumismeetmete vastavus parimal võimalikult moel narkootikumide süstivate inimeste vajadustele ning et ennetada ja tõrjuda nakkushaigusi, tuleb probleemset narkootikumide tarbimist ja nakkuste levikut riigi ja kohalikul tasandil piisaval määral jälgida. Võetud meetmeid tuleks pidevalt jälgida ja hinnata, võttes arvesse nende tulemusi, mõju, asjakohasust ja hõlmavust. Investeeringud asjakohastesse narkootikumide tarbimise ja nakkuste leviku seiresüsteemidesse on vajalikud ja tasuvad end ära.

Tõendid näitavad, et nõela- ja süstlavahetusprogrammid ning opioidasendusravi, mis hõlmavad suuremat hulka süstivaid narkomaane, on väiksema hõlmavusega programmidest ja ravist tulemuslikumad. Tuleks seada eesmärk tagada, et pakutavad teenused vastavad kohalikele vajadustele ja nõudlusele. Nõela- ja süstlavahetusteenuste rahuldamata nõudlus ning sõltuvusravi ootejärjekord viitavad ennetustöö ebatõhususele.